

Hamza Aktan: Haber Köleleri

Posted on 20/06/2017

Türkiye gibi her tarafı siyasi ve insani krizlerle çevrili bir ülkede gazeteciliğin de bu yoğunluğun gerektirdiği birikimle donanımlı olması beklenir. Yıllardır tüm dünyanın gözlerini çevirdiği Irak ve Suriye'nin hemen yanıbaşında olan bir ülkede en azından bu coğrafyayı tanıyan, tanıtan metinlerin olduğu bir gazetecilik performansı icap eder. Ancak bırakın herhangi ciddi bir analiz, anlama çabasını, yayınlanan nitelikli içeriğin hemen tümü “yerli” değil, çeviri metinlerden oluşuyor.

Birkaç yıldır bu nedenle Suriye'nin geleceğini The Guardian'dan, Irak'ın durumunu New York Times'tan anlamaya çalıştık. Türkiye'deki gazeteci ise çoğunlukla ya İstanbul'daki bürosundan savaş heveslisi yazılar yazdı, ya da bildiği en iyi şeyi yapıp, dezenformasyon ve misenformasyonu savaşa uyguladı. Medyada Arapça veya Farsça bilen gazeteci sayısı herhalde bir elin parmak sayısını geçmiyor. Kürtçe bilenler ise zaten -ilgili alanlarda- çalıştırılmıyor. Ülkenin yüzyıllık siyaseti medyasının da karakteri haline gelmiş durumda, tek dil, tek din ve tek devlet dışında bildiği, tanıdığı bir şeyi olmayan bir medya örgütlenmesi oluşmuş halde.

Bu bilgisizlik dolayısıyla istisna tanımıyor. Êzidi halkı da çok geç girdiği bu medyanın algı dünyasına hâlâ doğru dürüst yerleşmiş değil. Ortadoğu'nun yeni bir terör ittifakının kurbanı olan Êzidiler ancak büyük bir soykırımdan geçirildikten sonra Türkiye medyasının ilgisine mazhar olabildi. Ancak bu ilgi de son üç yıldır bir şekilde ya yanlış haber üretti ya da eksik metin çıkarabildi.

Medya her şeyden önce hâlâ “Ezidi” mi “Yezidi” mi diyeceğine karar verebilmiş değil. Bu insanların sırf Müslümanların “Yezidi” etiketlendirmesi nedeniyle sayısız saldırıya maruz

kaldığı gerçeğine rağmen Y'yi ısrarla haber başlıklarında korudular. Bizzat Êzidilerin “Yezidi değil, Êzidiyiz” diye yaptıkları açıklamaları haber yapan gazeteler bile ertesi hafta “Yezidi” diye yazmayı sürdürdü.[1]

Yüzyıllardır “Şeytana tapıyorlar” diye katledilen bu halkın Müslümanların inandığı şekliyle şeytana değil, Melek Tavus dedikleri meleği kutsal saydıklarının altını çizen olmadı. Aksine, örneğin HDP’li Feleknas Uca’nın milletvekili yemini ettiği sırada taktığı broşu “şeytanın simgesi” diye yansıtmaktan geri durmadılar. Dolayısıyla Êzidilerin yüzyıllardır mağduru oldukları bakış açısını yeniden ürettiler. Ötesinde IŞİD gibi bir örgütün katliamından çıkmış, hâlâ birçok toplu mezarı ortaya çıkarılamamış, binlerce insanının esir alındığı bir halkı ötekileştiren vurgular kullanmaya devam ettiler.

Mesela PKK için “biraz Marksist, biraz Alevi, Biraz Şebbiha, biraz Ezidi...” diye yazıp diğer kimlikler gibi Êzidileri de hedef gösteren metinler yayınlanabildi. Veya ilgi gösteriyormuş gibi yapıp, siyasi propagandalarının bir aracı haline getirmekten de imtina etmediler. Son bir-iki yıldır mütemediyen “Ezidiler PKK’yı terk ediyor”, “Ezidiler PKK’ya rest çekti”, “Ezidiler PKK’dan şikayetçi” gibi başlıkların nedeni bu. Bu yayıncılığın dışında kalıp Êzidileri oldukları halleri, başka bir inanç veya topluluğun değil, kendilerinin gözünden yansıtmaya çalışan habercilik de oldu ancak bu da anaakımı dönüştürecek bir etkinliğe ulaşamadı.[2]

Tecavüz ve esarete “seks köleliği” demek

Dolayısıyla anaakımda kimi zaman kötücül kimi zaman da saf bir cehaletin ürünü olabilecek yazılar eksik olmadı. Bu durumun bir karşılığı da IŞİD’in 3 Ağustos 2014’te işgal ettiği Şengal’de, binlerce insanı katlettikten sonra esir aldığı Êzidi kadınlar için sözkonusu. Türkiye medyası, bölgedeki birçok devletin desteklediği bir örgütün her türlü işkencesine maruz kalmış binlerce kadın için, yapılan her bir zulmü bir kenara bırakıp, anlam ve çağrışımlarının neler olabileceği üzerinde durma ihtiyacı duymadan “IŞİD’in seks köleleri”

ifadesini son üç yıldır kullanıyor. Bu ifade binlerce Êzidi kız çocuğu ve kadının yıllardır yaşadığı işkencenin ve her tür fiziki, psikolojik şiddetin adeta üzerini kapatıyor, sorunun “seks köleliği” ve yalnızca bu olduğu gibi bir anlam bırakıyor olmasına rağmen kullanımda tutuluyor.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi’nin raporu başta olmak üzere son üç yıldır Êzidi soykırımı üzerine yapılan çalışmalar gösteriyor ki, IŞİD 9 yaşındaki kız çocuğundan 60 yaşına kadar olan kadınları esir aldı, yakınlarını gözlerinin önünde katletti, bu insanlara her türlü fiziki ve psikolojik şiddeti uyguladı, ardından da her işlerinde köle gibi kullandı. Yine araştırmaların gösterdiği gibi, bu örgütün mensupları 9 yaşındaki çocuktan 60 yaşına kadar olan kadınlara çok ağır işkencelerin ardından tecavüz etti, kaçmaya çalışan kadınları ya öldürdü ya da ceza olarak çocuklarını katletti. Yüzlerce kadın bu süreçte intihar etti, intihar girişiminde başarısız olanlar ağır sakatlıklar yaşadı, bu sakatlıkların ardından da örgüt mensuplarınca öldürüldü. Ortadoğu’da İslam öncesi ve sonrasında bugüne sayısız örneğinin olduğu[3] ve TDK’nın tanımlamasıyla “Yabancı ülkelere kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılma, alınıp satılabilme, her konuda efendisinin isteklerine bağlı bulunma” olan cariyelik uygulamasını kendince sürdüren örgüt ve ona destek veren ülkeler, hala devam etmekte olan büyük bir insanlık suçunu bu toprakların yakın tarihine böylece bırakmış oldu.

Örneğin yukarıdaki sorunlu ifadenin hakkında en çok kullanıldığı kişilerden biri olan Birleşmiş Milletler İyi Niyet Elçisi Nadia Murad’ın 6 erkek kardeşi ve annesi öldürüldü, kendisi iki kız kardeşiyle birlikte esir alındı, ağır işkenceler gördü, vücudu üzerinde sigaralar söndürüldü ve günlerce tecavüze uğradı. Dolayısıyla haber metinlerinde hiçbir bilgi vermeden, meselenin arka planını anlatmadan Nadia Murad ve diğer Êzidi kadınlar için “seks kölesi” ifadesini kullanmak bu esaretin parçalarından biri olan cinsel şiddeti hem de yanlış kelimelendirmeye önplana çıkarıp diğer insanlığa karşı suçların üzerini örtüyor. Bu ifade sistematik tecavüzü de gizlediği gibi kadınlara yönelik cinsel şiddetin sanki rızayla gerçekleştiği algısını üretiyor. Çünkü yine TDK’nın ifadeleriyle “cinsel ilişkide bulunma” anlamına gelen “seks” ile, “saldırı” veya “namusuna saldırma” olan “tecavüz” aynı anlama

gelen kelimeler değil. Ayrıca anaakım medya Türkiye’deki cinsel saldırı suçlarının mağdurları için “seks mağduru” mu diyor ki Êzidi kadınlar için “seks kölesi” diyebilsin!

Rahatsız edici ve yanlış

“Ezidilerin 73. Fermanı Şengal Soykırımı” isimli kitabın yazarı Namık Dinç’in görüşü şöyle: “Seks kölesi tabirinin kullanılması etik açıdan sorunlu olduğu gibi; bu kadınların yaşadıkları zorlukları, sıkıntıları tanımlamak açısından da yetersiz ve sorunludur. Öncelikle etik açıdan sorunlu zira, bu kadınların haberlerini yaparak sanki yaşadıkları zulüm nedeniyle onları sahiplenir gibi yaparken aslında yaptıkları pornografik bir teşhirden öteye gitmiyor. Genelde tecavüz mağdurları için “cinsel saldırıya uğrayan” tabiri kullanılırken Ezidi kadınlar için bu ifadenin kullanılmaması pek anlaşılır bir şey değil. Bu tabirin yanlışlığının bir diğer nedeni ise IŞİD tarafından alıkonulan kadınların maruz kaldıkları baskı ve saldırıların sadece cinsel bir içerik taşımaması, çok yönlü bir saldırıya maruz kalmalarıdır. Sahada yaptığımız görüşmelerde açığa çıkıyor ki, ev içi işlerde temizlik, yemek vb şeyler yapmakta kullanılıyorlar. İşkence dahil fiziki birçok saldırıya uğruyorlar. Çocuklarıyla tehdit ediliyorlar. Kişiliklerini, onurlarını ve direnişlerini kırmak için sistematik aşağılamalara maruz kalıyorlar. Tecavüzler sonucunda hamile kaldıklarından istemedikleri çocukları dünyaya getiriyorlar. Ve çok yoğun bir ideolojik şiddete maruz kalıyorlar. Kendilerine sürekli Kur’an okutulup sure ezberletilmeye çalışılıyor. Maruz kaldıkları saldırının bunlar gibi daha birçok farklı boyutu var. Bu nedenle onlar için seks kölesi demek maruz kalınan saldırının bütünlüklü anlaşılmasını da engellemektedir.”

Prof. Dr. Aksu Bora’ya göre de “seks kölesi lafının yeri ancak bir cinsel fantezi olabilir. Kadınları, kadınlığı, kadınlar üzerinden bir grubu aşağılamayı ve incitmeyi marifet sayan insanlık düşmanlarının tecavüzlerini anlatmak için kullanılması rahatsız edici ve yanlış.” Aksu Bora, “cinsel şiddet kurbanları” ifadesinin kullanılabileceğini düşünüyor.

Gazetecinin esareti

Özetle, “İŞİD’in esir aldığı kadınlar”, “İŞİD zulmüne maruz kalmış kadınlar”, “İŞİD’in esir alıp insanlık dışı muamelede bulunduğu kadınlar”, “İŞİD’in esir alıp cinsel şiddet uyguladığı kadınlar” gibi ifadeler kullanılabilecekken “İŞİD’in seks köleleri” demek bu kadınlara yönelik yeni bir saldırıdan başka anlama gelmiyor.

Gazetecileri en azından teoride sokaktaki vatandaştan ayıran şey her üretimlerini bir araştırmaya, düşünsel bir çabaya dayandırmaları olmalı. Yaptıkları haberleri mahalle dedikodularından ayıracak şey de teyit edilmiş bilgiye, özenle yapılmış bir araştırmaya dayanmış olmasıdır. Bu nedenle gazeteci aklına ilk gelen ifadeyi, cümleyi kullanmaz. Önce düşünür, araştırır, sorup soruşturur daha sonra bir yargı anlamına da gelecek ifadeler kullanır. Bu yönden bakıldığında Türkiye’deki gazeteciler sanki kölelik şartlarında çalışıyormuş da yapmaları gereken en temel hususları yapamayacak derecede de esir haldeler. Böyle olmasaydı, üç yıldır soykırıma uğrayan bir halkı ve o halkın mensuplarını nasıl tarif etmeleri gerektiğini anlayabilirlerdi. (HA/YY)

Dipnotlar

[1] Bu konuyu farklı birkaç gazete açısından inceleyen bir makale için bkz; Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, Barış Gazeteciliği Bağlamında Türkiye Medyasında Ezidiler ve Türkmenler.

[2] “Alternatif medya”nın 3 Ağustos 2014’ten bu yana Ezidileri nasıl yansıttığını İMC TV haberleri üzerinden inceleyen bir araştırma için bkz; İbrahim Engin Akalın, Medyada Temsil Ve Türkiye’de Dini Bir Azınlık: Ezidiler. (yüksek lisans tezi, Maltepe Üniv.)

[3] Kapsamlı bir araştırma için bkz; Ali Hatalmış, Erken Dönem İslam Tarihinde Kölelik ve Cariyelik. (doktora tezi, Ankara Üniv.)

Kaynak: bianet.org